

Nguyễn Huy Thiệp

ĐỜI THẾ MÀ VUI

Ngôi nhà nhỏ ở trên đồi, cách đường cái ba chục mét. Ngôi nhà đơn độc, lẻ loi. Đằng sau ngôi nhà có hai cây nhội gai lá đỏ, thứ cây mọc hoang chỉ dùng làm củi. Từ dưới chân đồi đi lên ngôi nhà là một lối nhỏ xấp đá, hết hai mươi bậc thì đến một bãi đất hoang, người ta định san nền cho ngôi nhà mới nhưng sau lại bỏ ý định ấy đi. Từ bãi đất hoang đi lên mười sáu bậc nữa mới đến ngôi nhà vừa kể. Ngôi nhà làm theo kiểu nhà ở tạm, cột buong, mái gianh, tường đất. Những người công nhân lâm trường dựng ngôi nhà này mấy năm trước làm chỗ trú mưa nắng khi đào hố trồng thông và bạch đàn. Trong nhà, đồ đạc lèo tèo. Đáng kể chỉ là cái giường rẻ quạt gỗ mít đã sút sọc cả. Trẻ con dùng dao khắc lên thành giường những nỗi buồn và ước mơ của chúng: nỗi buồn thì dứt khoát và sâu sắc, còn ước mơ táo tợn. Cuối giường có vết khắc chạm là của một tay đàn ông phóng đảng in hình mũi tên xuyên qua trái tim.

Chính giữa nhà là chiếc ban thờ làm bằng miếng tôn đóng nẹp treo lên tường. Bát hương là loại bát tô đựng miến. Xế bên trái ban thờ là chiếc gương với ảnh nữ tài tử Mai Diễm Phương người Hồng Kông trên tờ quảng cáo phim. Chỗ ức cổ trắng ngần của Mai Diễm Phương có ghi một bài thơ của kẻ vô danh, lời lẽ tầm thường:

□ Thời không có anh hùng

Người không có tri âm

Mỹ nhân đêm vò gôi

Gạt nước mắt thương thâm □

Trong góc nhà đặt chiếc kiềng sắt, tro than nguội lạnh. Cạnh đấy là xô nước, nồi xoong, rổ đựng bát đĩa.

Thằng bé ngồi ở trên giường, dựa lưng vào cái chăn bông. Nó trạc sáu tuổi. Trên nét mặt nó chưa có dấu vết của lòng căm thù hay sự đau đớn, điều ấy phải sau nữa mới có. Cũng không có dấu vết của lòng độ lượng hay sự chán nản, điều ấy cũng phải sau nữa mới có. Nét mặt nó vô sự. Thằng bé đưa mắt nhìn ra cửa. Mẹ nó khóa trái bên ngoài. Mẹ nó đi chợ mua sách bút để mai nó đi học. Nó học lớp Một.

Thằng bé nhòm người dậy. Nó tần ngần ngắm con tò vò xây tổ. Con tò vò tha những viên đất tròn, ướt ở góc xô nước về chôn then cửa kiên nhẫn uốn thành một vòm mỏng, cong. Nó bay đi bay lại hàng chục lần, không lần nào thay đổi hướng bay. Con tò vò vụt qua mặt thằng bé. Nó nhận ra cái eo lưng thất lại của con tò vò. Ở đấy có những ngấn tròn. Con tò vò cái. Trong trí óc non nớt của thằng bé xuất hiện hình ảnh mẹ. Bụng mẹ nó nhẽo, cũng có những ngấn tròn. Sáng nay mẹ nó đi nhờ xe chở than của chú Hảo.

Thằng bé không thích chú Hảo. Chú Hảo râu xồm. Chú nói:

- Đồ đi! Béo nứt bụng!

Mẹ nó cười. Chú Hảo lại bảo:

- Gái xề! Đồ mặt chó!

Mẹ nó lại cười.

Con tò vò lại vụt qua mặt thằng bé. Đôi cánh của con tò vò có màu vàng phơn phớt. Ở gò má mẹ nó cũng có vết lõm màu vàng phơn phớt. Nó sờ vào chỗ ấy và thấy ngón tay ướt.

Chú Hảo nói:

- Nước mắt đàn bà! Nước đái bò!

Mẹ nó lại cười.

- Rồi mày cũng bỏ tao mà đi thôi con ơi. - Mẹ nó nói. - Như thằng bố mày!

Tò vò mà nuôi con nhện

Ngày sau nó lớn nó quện nhau đi.

Tò vò ngồi khóc tí ti:

□Nhện ơi! Nhện hỡi! Mày đi đằng nào?□

Thằng bé hỏi mẹ:

- Bố đi đâu?

Mẹ nó thờ dài:

- Bố mày là sói! Bố mày đi kiếm ăn! Bố mày đi theo gái!

Thằng bé có lần đã nhìn thấy sói. Con sói chạy ở ven rừng, bòn chòn, sốt ruột, đuôi cúp lại, lưỡi thè ra. Nó sợ hãi. Nó côi cút. Thằng bé không thấy sợ nó.

Chú Hảo cũng có vẻ bản thủ của sói. Chú Hảo nói:

- Chán đời...Rất chán đời!

Chú Hảo nằm ngả trên giường, chân gác lên tường.

Chú Hảo hát:

Này em, người yêu ơi, đôi môi dịu dàng

Và mắt em xa xôi mơ màng

Anh đã suốt đời lang thang tìm em...□

Thằng bé thấy đói. Nó ra rửa bát tìm cái ăn. Mẹ nó trước khi đi đã để quà cho nó.: cơm nguội với nải chuối luộc. Đường lên chợ thị xã ba mươi cây số. Ô tô của chú Hảo đến trưa mới về.

Thằng bé ngồi xỏm ở góc nhà bóc chuối ăn. Nó bày những cái bát ra rồi cắt từng miếng chuối cho vào bát. Đây là mâm cỗ tướng. ăn cỗ có nó, mẹ nó và ông khách qua đường. Có lần trời mưa, ông khách qua đường đã vào nhà nó. Mẹ nó nấu cơm cho ông khách ăn. Ông khách cao lớn, cười nói sang sảng, đi đứng rung chuyển cả căn nhà. Ông khách nói:

- Vô nghĩa hết! Làm gì có vàng mà đào...Tôi đi xem thiên hạ đào vàng, vừa

khinh bỉ, vừa đau đớn, vừa buồn cười...Chỗ nào cũng tàn ác, dâm dục, đều giả, tham lam...

- ăn đi ông...Mời ông xơi miếng phao câu...- Thằng bé ăn một miếng chuối. Nó mời. - ăn đi.

Ông khách cười:

- Thằng này khá...Làm thân nam nhi, vượt qua một bể lừa lọc, vượt qua một bể ái tình...đời nát toét ra...Kẻ nào có phao là đồng tiền hay lòng nhân đức còn đỡ? không có phao xót lắm...Lửa thử vàng. Vàng thử đàn bà. Đàn bà thử đàn ông. Đàn ông thử ma quỷ với thánh thần...Hóa ra ma quỷ hết! Thánh thần ít lắm...

Thằng bé nhớ đến con sói đi ở ven rừng, đuôi cúp lại.

Ông khách ôm thằng bé vào lòng, gõ nhịp hát bài hát của bọn người đi đào vàng:

Khi có vàng là ta có ăn, ta có chơi

Đời thế mà vui!

Khi có vàng là ta hết đời, ta hết hơi

Đời thế mà vui!

Thằng bé không ăn nữa. Khách đến rồi khách lại đi

- Chào cô...Chào Phật Bà Quan âm...Chào Bồ Tát...Tôi đi nhé..

- Mẹ con cháu chào ông. Ông đi chân cứng đá mềm...ông đi về quê hay đi đâu ạ?

- Về quê làm gì? - ông khách cười khẽ. - Tôi còn đi nữa...Đời thế mà vui. Về quê làm gì? Lòng người đen bạc, đất đai khô cằn...

Thằng bé không biết gì về làng quê. Mẹ nó hứa nhiều lần sẽ đưa nó về thăm quê nhưng chẳng bao giờ mẹ nó đủ tiền. Mẹ nó nói ở quê có nhiều người quen: ông bà chết rồi nhưng vẫn còn mộ, mẹ nó sẽ về thắp hương; rồi chú, bác, cô, dì; những bạn bè của mẹ nó như cô Lượ, cô Na, chú Sửu, cậu Bền...

Chú Hảo cũng hay nói chuyện về thăm quê. Chú bảo đã về thăm quê ba lần, mỗi lần về lại buồn thêm một chút.

Chú Hảo bảo:

- Quê tao có cái đình rất to. Hội đình vui lắm. Các bà các chị đứng xem đàn ông vật nhau. Hồi còn bé, bạn bè đổ tao hể cứ phát vào đít một cô lại được một hào. Mỗi kỳ hội tao có vài trăm tiền tiêu, tha hồ ăn quà.

Mẹ nó cười:

- Ba tuổi ranh đã dâm!

Chú Hảo cãi:

- Đây là bọn có tiền nó dâm chứ! Tôi phận nghèo hèn phải bỏ quê ra đi là cơ nhục lắm.

Mẹ nó bảo:

- Sao bảo chú bỏ quê ra đi là vì theo gái?

Chú Hảo bảo:

- Đồ đĩ! Đồ mặt chó! Nói thế cũng nói!

Chú Hảo hát:

□ Ta ra đi, ta ra đi, đâu nề chông gai.

Tiến lên đi, tiến lên đi, tung hoành sức trai

Chí ta lớn cao ngất tầng mây...□

Mẹ nó cười:

- Tôi còn lạ gì đàn ông! Các người đi tìm vàng, tìm gái chứ chí lớn khỉ gì!

Chú Hảo bảo:

- Đồ đĩ! Đồ mặt chó! Nói thế cũng nói!

Chú Hảo lại hát:

□ Tiến lên đi chân trời rục hồng

Thân nam nhi phỉ chí tang bồng

Coi cái chết tựa như lông hồng

Kìa mấy ai da ngựa bọc xương...□

Thằng bé đứng lên, nó dỏng tai để ngóng tiếng xe ô tô. Nó biết làm thế vô ích. Mẹ nó còn lâu mới về.

Không có âm thanh nào lọt vào nhà ngoài tiếng gió. Tiếng gió thổi khẽ, từng đợt, như có người ngáy khẽ. Nó nhận ra bởi những phen gianh va đập vào nhau.

Thằng bé ngẩng mặt nhìn lỗ hờ trên mái nhà. Lỗ hờ bé, chỉ bằng đồng xu. ánh trời lọt vào nhà qua lỗ hờ vạch một vệt sáng thẳng đầy những hạt bụi bé li ti. Thằng bé xòe tay hứng vệt sáng. Vệt sáng đầy lòng tay nó.

Thằng bé nhớ khi ông khách vốc nắm đất trong tay. ông khách bảo mẹ nó:

- Chỗ đất này biến được thành vàng là xong cuộc chơi hùng. Đàn ông thường anh nào ở đời cũng mơ như vậy... Vô nghĩa hết!

- Tiền mà làm gì. - Mẹ nó nói. - Đàn bà chúng tôi sống chỉ vì tình.

Chú Hảo bảo:

- Đồ đĩ! Đồ mặt chó! Nói thế cũng nói!

Ông khách lắc đầu:

- Có được tình tốn sức lắm đấy...có khi trả cả cuộc đời cho người ta mà không trả đủ.

Mẹ nó khóc:

- Đàn bà chúng tôi nhẹ dạ lắm, trong lòng lúc nào cũng thấy trống vắng, trong lòng lúc nào cũng thấy thiếu tình thương. Ai nói đến tình thương là bọn chúng tôi gục đầu vào ngay chẳng biết đất trời gì nữa.

Ông khách cười:

- Thế mới khổ! Thế mới đích thị đàn bà!

Chú Hảo bảo:

- Thế mới chết! Đồ đĩ! Đồ mặt chó!

Chú Hảo cười:

- Đàn bà là giống yêu tinh ác độc nên trong lòng nó mới thấy thiếu tình thương! Còn đàn ông bao giờ thiếu tình thương đâu! Hoan hô đàn ông! Hoan hô dê cụ!

Ông khách bóp nát nắm đất, tung ra như gieo mạ. ông khách vung tay: Bay đi...bay đi lòng căm hờn. Bay đi giả trá. Bay đi bắt công. Bay đi dục vọng dê hèn...

Ông khách xốc áo, vươn vai đứng dậy, bước đi rung chuyển cả căn nhà. Ông khách móc túi lấy một gói vải đưa cho mẹ nó:

- Chào Bò Tát...Chào cô...Cô giữ cái này để nuôi cháu...Chẳng được là bao, gắng sống qua được đận này.

Ông khách cười, giơ tay làm một cử chỉ khó hiểu, như biểu tượng. Mưa giăng giăng. Bây giờ đang tiết mưa xuân.

Thằng bé đi lại chỗ giường. Nó ngồi tựa lưng vào chỗ có vết khắc mũi tên xuyên qua trái tim. Mũi tên cắm vào vai nó.

Thằng bé đưa mắt tìm con tò vò. Không thấy con tò vò đâu nữa. Cái tổ đang còn xây dở, vết đất còn ướt. Thằng bé thở dài. Cái tổ tò vò xây ngay chỗ cài then cửa. Mở cửa ra là cái tổ tò vò nát bét. Có tiếng động khẽ đâu đây.

Không phải bên ngoài, mà ở trong nhà. Thằng bé đóng tai nghe ngóng. Như có con gì rón rén bò vào nhà. Thằng bé hoảng sợ. Nó lạnh toát cả người, mồ hôi rịn ở chân tóc. Nó đưa mắt nhìn quanh. Linh cảm của nó không nhầm: nó thoáng thấy có cái bóng ngoằng ở xó tối, nơi để xoong nồi. Bóng gì?

Thằng bé run bắn người. Nó co hai chân lên giường rồi lúi sất vào tường. Rõ ràng có một cái bóng. Bóng gì? Tiếng động khẽ, ướt và lén lút. Thằng bé run bắn người. Nó chưa bao giờ nghe thấy tiếng động như thế. Rõ ràng có một cái bóng. ánh sáng ở trong căn nhà đột ngột trầm xuống, mờ mờ, lạnh hắt đi. Bóng gì?

Thằng bé thấy tim nó đau thắt lại. Nó không dám thở mạnh nữa. Lại ngoằng

một cái đầu đầy trong xó nhà. Thằng bé nhận ra điều ấy không phải bằng mắt.

Mẹ...

Thằng bé co rúm người. Nó kêu lên, nước mắt trào ra, hai tay thu vào, ngón tay quắp lại. Nó đập chân xuống chiếu. Rõ ràng có một con gì đang bò chậm chậm, ráo riết, lì lợm, lạnh lùng ở dưới gầm giường.

- ầm...

Có tiếng đổ vỡ chai lọ, tiếng kéo lê sên sệt, tiếng nhai xương rau rầu. Tiếng nhai khế, ngấu nghiến, nhả nha. Tiếng hút tủy. Tiếng xương vỡ vụn. Tiếng chếp miệng hũ.

Thằng bé choáng người, ngực đau tức. Nó không thở được. Nước mắt nó trào ra. Mặt nó đỏ tía.

- Mẹ...Mẹ...

Thằng bé cuống cuống gọi. Nó lăn lộn trên giường. Bây giờ không còn nghi ngờ gì nữa. Rõ ràng có tiếng nhai xương. Tiếng hút tủy. Tiếng chếp miệng. Tiếng nhai rau rầu.

Thằng bé khóc ngằn ngặt. Nó nằm im gục mặt vào chăn. Nó mệt lả người. Nó lịm đi. Căn nhà yên tĩnh. Vẫn chỉ có tiếng gió bên ngoài rin rít. Mãi lâu sau thằng bé mới hồi tỉnh lại. Nó hé mắt nhìn. Mồ hôi túa đầy mặt nó. Thằng bé lắng tai nghe, căn nhà yên tĩnh lại thường. Không có tiếng động nào cả. Không có gì hết.

Thằng bé đưa tay cầu vào chân. Nó cảm thấy đau. Nó lồm cồm bò dậy, mắt liếc nhìn thanh sắt mẹ nó dựng ở đầu giường, thanh sắt ngửa trộm. Nó rón rén dịch người để lấy thanh sắt. Thằng bé nín thở. Nó kéo thanh sắt lên, cầm chắc trong tay. Nó đóng tai nghe. Không có tiếng động nào cả. Yên lặng lạ lùng. Thằng bé đập đập thanh sắt xuống giường, sau đó lại đóng tai nghe. Vân yên lặng như thường. Thằng bé thở nhè nhẹ. Nó lấy lại sức rồi rón rén

bò ra mép giường. Nó nhìn dưới gầm giường: dưới ấy không có gì cả. Thằng bé đặt hai chân xuống đất, cố giữ để không run. Nó cầm thanh sắt khua dưới gầm giường. Không có gì cả. Một nỗi căm uất vô hình dâng đầy ngực nó. Nó khua thanh sắt vào xô đựng nước, vào các xoong nồi. Nó đập nát chiếc gương. Nó lục soát tất cả các góc kín trong nhà: dưới đất, trên tường, trên mái gianh. Nó xô đổ mọi thứ. Không có gì cả. Yên lặng như thường. Yên lặng đáng sợ. Thằng bé đóng tai nghe. Tiếng gió ngoài trời ngừng bật. Không gian sững lại, nặng nề. Thằng bé bỗng cảm như toàn bộ không khí trong nhà ngừng lại, dồn tất cả lên người nó. Nó bị nén xuống, ép chặt. Nó run lẩy bẩy, thanh sắt tuột khỏi tay. Nó quy xuống đất. Toàn bộ gân cốt nó nhão ra, không cử động được.

Thằng bé nằm co quắp, úp mặt xuống nền đất, ngay chỗ vũng nước. Tim nó đập thình thịch, đập rất nhanh, loạn xạ, cuồng cuồng, đôi lúc ngừng hẳn. Sức lực nó bị rút kiệt. Nó định mở mắt nhưng không sao mở được. Nó máy môi. Nó định gọi mẹ nhưng không sao đẩy được âm thanh ra khỏi lồng ngực. Thằng bé nằm im như thế rất lâu. Không biết bao nhiêu thời giờ đã trôi qua. Con tò vò đã xây xong tổ. Khuôn mặt bầu bĩnh của thằng bé như bị rút kiệt hết nước, hết máu. Khuôn mặt nó tái nhợt, khô đanh lại.

Căn nhà hoang khóa trái nằm ở trên đồi. Mưa giăng giăng. Bây giờ đang tiết mưa xuân. Mãi đến giữa trưa, chiếc xe ô tô chở mẹ thằng bé mới về. Người lái xe có bộ râu xồm mở cửa xe cho mẹ thằng bé bước xuống.

Người đàn bà mặt đỏ, mặt xị ra có lẽ vì phù, cười thỏn thển kéo từ ca-bin ra hai bị cói bản thiu. Người lái xe đóng cửa ca-bin lại rồi giăng lấy hai cái bị cói trên tay người đàn bà. Anh ta cau có:

- Đồ đi! Đồ mặt chó!

Người đàn bà đứng lại, nhận ra một vết máu loang ở ống quần. Ngượng ngáp, người đàn bà quay người ngồi thụp xuống, bứt vôi nắm cỏ bên đường.

Người lái xe quay mặt nhìn về phía hai cây nhội gai lá đỏ. Anh ta hát khe khẽ:

□Này em, người yêu ơi, đôi môi dịu dàng

à mắt em xa xôi, mơ màng.

Anh đã suốt đời lang thang tìm em...

Người đàn bà đã chùi sạch vết máu, chị ta đứng dậy bước lên đồi.

Người lái xe xách bị đi sau. Anh ta bỗng như nhớ ra chuyện gì bèn gọi:

- Này...này! Đồ đi!

Người đàn bà quay lại, nét mặt lo lắng, chờ đợi

Người lái xe thở dài:

- Này, cái ông khách hôm nọ trú mưa ở đây nghèo rồi đấy.

Người đàn bà ngơ ngác:

- Sao biết?

Người lái xe lắc cái đầu bù xù, tỏ vẻ không hiểu.

- Lão ấy bị bọn ở bãi vàng thịt. Chúng nó tưởng lão ấy lắm tiền nhưng hóa ra chẳng có cóc khô gì cả..

Người đàn bà lặng im, quay người đi tiếp lên đồi. Còn chín bậc đá nữa là đến ngôi nhà của chị. Ngôi nhà nhỏ ở trên đồi. Ngôi nhà đơn độc, lẻ loi.

Mưa xuân giăng giăng trùm lên ngôi nhà. Mưa xuân giăng giăng trùm lên hai cây nhội gai lá đỏ. Mưa xuân giăng giăng trùm lên quả đồi.

Năm nay mưa xuân trong thời tiết nồm thế này là có nhiều sâu hại lúa.

Mưa xuân suốt từ tiết Kinh trập đến nay vừa được 14 ngày..